

El II Congrés de la Llengua

per Pere Roca i Garriga

La Renaixença -d'Aribau, amb la seva "Oda a la Pàtria" (1833), fins a Verdaguier, que morí l'any 1902- posa davant dels nostres ulls el procés de rehabilitació literària de la llengua catalana. I aquest procés té una fita termenal exacta i precisa: el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, de 1906, és a dir, en temps de Maragall i frec a frec del Noucentisme.

Després de l'embranchida romàntica del segle XIX, ve la tasca acadèmica indispensable i la congruent institucionalització de les activitats encaminades a "establir" la llengua heroicament salvada i revitalitzada pels poetes. I així és com s'arriba a crear l'Institut d'Estudis Catalans i, en el seu si, la Secció Filològica, de la qual sortirà el "Butlletí de Dialectologia Catalana" i altres publicacions d'alt nivell.

Aleshores és quan s'inicia amb el rigor científic que és del cas, l'estudi del català i quan sorgeixen veritables filòlegs i lingüistes que es dediquen a establir la identitat lexicològica, morfològica, sintàctica -i, naturalment, ortogràfica-, de la llengua del nostre país espiritualment recobrat i mogut pel més sa dinamisme cultural i polític.

La figura més destacada d'aquests lingüistes és, sens dubte, Pompeu Fabra, l'autor de les "Normes Ortogràfiques" (promulgades per l'Institut d'Estudis Catalans, l'any 1913) i del "Diccionari General de la Llengua Catalana", eixit l'any 1932, i d'altres obres gramaticals anteriors a aquestes dues, el conjunt de les quals el configuren com a científic i humanista de gran talla. Nascut a Barcelona l'any 1868, morí -trist, però esperançat- a Prada del Conflent el 1948.

Però l'insigne Pompeu Fabra no és pas una figura aïllada i solitària de la lingüística catalana del nostre segle. Un xic abans del Congrés a què m'he referit, ja el mallorquí Mn. Antoni M.^a Al-

cover, havia iniciat una tasca lexicogràfica importantíssima per a la fixació de la llengua catalana, a saber, la "replega" de materials per a la confecció del Diccionari que hom trobava a faltar, on quedés recollit el vocabulari català vivent arreu de les terres catalanes i s'inventariés el que apareixia en la documentació escrita dels segles precedents. És de 1901 la seva famosa "Lletra de Convit", que no va caure pas en el buit, sinó que posà en moviment un nombrosíssim estol de col.laboradors entusiastes, els quals com a corresponsals li fornien sense parar els materials que ell demanava i que anaven a omplir la famosa "Calaixera" d'on, anys a venir, i gràcies a la col.laboració de Francesc de Borja Moll, sortiria el "Diccionari Català-Valencià-Balear" que tots coneixem.

Mossèn Alcover, nascut a Manacor el 1862, fou l'ànima i el personatge central del ja esmentat Congrés i col.laborà activament a les tasques lingüístiques que, des de Barcelona, es dugueren a terme els anys posteriors per part de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Morí l'any 1932; però no quedà pas interrompuda l'obra del seu

Diccionari, la qual fou continuada amb exemplar perseverança i encert pel ja esmentat senyor Moll, un eixerit menorquí -de Ciutadela- que amb els anys es destacà com a lingüista de talla; i, més endavant, pel valencià Manuel Sanchis Guarner (1911-1981) i Aina Moll.

Les individualitats d'Alcover i Fabra trobaren, després del Congrés, el suport institucional que les va potenciar. L'afer lingüístic deixà d'ésser, a Catalunya, una ocupació, tant respectable i tan estimada com vulgueu, però, en realitat, de "francitiradors", per convertir-se en una activitat acadèmica a la qual hom prestaria una atenció oficial proporcionada a la seva importància dins el context cultural del país. La Diputació de Barcelona no tardà a enviar a les Universitats europees on els estudis de Lingüística estaven més avançats, tres joves becaris especialment aptes per a rebre-hi els ensenyaments pertinents i adquirir-hi la formació desitjada. Els protagonistes d'aquest fet memorable foren Pere Barnils, Manuel de Montoliu i Antoni Griera.

Transcorregut el temps necessari de sojorn als centres universitaris escollits a l'efecte, els tres estudiants iniciaren a casa nostra la tasca que d'ells s'esperava. Barnils introduí a Catalunya la Fonologia, Montoliu la metodologia lexicogràfica i etimològica (per bé que més endavant derivà cap a la crítica literària) i Griera la Geografia Lingüística i la Dialectologia. Els "Estudis Universitaris Catalans" i la "Revista de Dialectologia Catalana" divulgaren els seus treballs d'investigació, i el seu mestratge s'exercí en els diversos centres acadèmics de què el país disposava aleshores i en els que s'anaren creant fins als anys de la dissortada guerra civil.

Del vigatà Antoni Griera, sacerdot, com Mn. Alcover, és obligat esmentar el mèrit d'haver emprès i executat en

gran part la gran obra de l'"Atlas Lingüístic de Catalunya" i la redacció del "Tresor de la Llengua, les Tradicions i la Cultura popular de Catalunya" (14 vols.), dues obres monumentals que situaven la lingüística catalana a nivell europeu.

Dins la tònica científica que presenten els estudis sobre la llengua catalana els anys posteriors al Congrés de Barcelona, cal situar en lloc molt destacat la persona i l'obra de Joan Corominas. No és exagerat dir que ens trobem davant una personalitat gegantina, difícil d'enquadrar i de comparar. Nascut l'any 1905, a Barcelona, i lliurat amb passió i tenacitat als estudis lingüístics, assolí una tal vastitud de coneixements sobre el llenguatge, que aviat es constituí en autoritat màxima i gairebé diriem en oracle indiscutit dels seus col·legues de Catalunya i d'arreu. Inicià, a la seva joventut, la replega per a l'"Onomasticon Cataloniae", obra que ha de contenir, amb pretensió d'exhaustivitat, la toponímia del nostre país; tasca ingent que ha anat realitzant al llarg de la seva vida, i que a hores d'ara no dona per acabada. Mentrestant, ha publicat obres importantíssimes, com són el famós "Diccionario crítico etimológico de la Lengua Castellana" -cinc grossos volums- i el "Diccionario etimológico i complementari de la Llengua Catalana" que ha anat apareixent aquests darrers anys i que és d'un volum superior a l'anterior.

No per haver nascut en terres valencianes deixaríem d'esmentar en la nòmina de lingüistes catalans Manuel Sanchis Guarner (1911-1981), investigador de talla que féu, al llarg dels anys, molt valuoses aportacions a l'estudi i divulgació de la nostra llengua, amb obres com "La llengua dels valencians", "Gramàtica Valenciana" i d'altres, a part de tot el que deixa escrit i publicat sobre història i cultura literària valenciana i la seva col·laboració a empreses lingüístiques d'àmbits més extensos que el nostre.

Les personalitats que hem esmentat, a les quals afegiríem encara la de Ramon Aramon com a molt significativa, es mouen, podríem dir, a cavall de les

dues èpoques que, en la nostra història, determina el tall dels anys 1936-39. Només Pere Barnils, que morí l'any 1933 -havia nascut a Centelles, l'any 1882-, no hagué d'heure-se-les amb la situació anòmala del franquisme. Però convé remarcar que els anys posteriors al 1939 no foren de mera supervivència, sinó que, emmig de les dificultats que tots sabem, la lingüística catalana anà endavant. Fou en aquests anys que sorgí la personalitat del professor Antoni M.ª Badia i Margarit, un barceloní nascut l'any 1920 i que fa, a la Universitat de Barcelona, una tasca extraordinàriament fecunda. A part de múltiples treballs d'investigació, publica la "Gramàtica Històrica de la Llengua Catalana" i suscita al seu voltant nombroses vocacions de lingüistes entre la joventut. La seva continuada relació amb Universitats europees i americanes aconseguen captar l'atenció dels lingüistes estrangers sobre el català, amb els intercanvis que això comporta.

Al voltant del doctor Badia s'han format no pas pocs investigadors de la llengua, entre els quals avui ja tenen un nom reconegut el castellanenc Germà Colon, professor a Basilea, Josep Roca-Pons, als Estats Units, Joan Veny Clar, i d'altres. La lingüística catalana va endavant.

Han transcorregut vuitanta anys d'ençà d'aquell Congrés de la Llengua Catalana amb el qual culminà la Renaixença. Amb un historial dens i ric, aquest llarg període ha vist néixer i afermar-se la Lingüística Catalana com a fruit de l'esforç mancomunat d'individualitats i Institucions. Amb la maduresa que dona l'experiència viscuda i a la vista dels caires nous a considerar en els nostres dies, -sobretot els aspectes sociològics que tenim plantejats i que d'una manera tan directa incideixen en la vida i el desenvolupament de la nostra llengua-, la gent responsable del país ha decidit convocar-ne un altre. Jo diria que amb el mateix fervor amb què es reunieren l'any 1906 aquells catalans benemèrits, ens hem d'aplegar nosaltres ara, l'any 1986, i fer una tasca positiva i fructífera com la que ells realitzaren.

Filatèlia

Nadal 1985

per BAF

El Museu Episcopal de la ciutat de Vic allotja una molt selecta i valuosa col·lecció de l'art medieval català. És de destacar, per exemple, la imatgeria romànica de fusta policromada amb versions diverses de Verges i Crists i molt especialment, el famós descendent procedent d'Erill. Són també molt importants les pintures romàniques murals que es guarden en aquest Museu, a l'extrem de que totes aquestes col·leccions, han donat al museu renom internacional.

Existeixen moltes obres mestres de l'escola de Ripoll i dues d'extraordinàries que cal considerar dins de l'escola de Vic. També és notable i digna d'admiració la representació de l'escultura gòtica catalana.

I ha estat, d'entre les obres de pintura dels segles XIV i XV, on s'ha elegit els motius que il·lustren els dos segells que l'Administració Postal espanyola, ha emès per a commemorar el NADAL d'enguany.

Pel segell de baix facial s'ha prés una escena del Naixement de Jesús, d'un gran retaulle de Guimerà, que fou pintat per Ramón de Mur, en el que hi treballà 10 anys. L'altre valor alt està inspirat en el dibuix d'una frontalera brodada, d'estil gòtic lineal, basat en una obra pictòrica de Jaume Huguet, de mitjans del segle XV, i que senyala la transició d'un nou estil que enllaça amb les millors tradicions romàniques. L'art del brodat adquireix veritable rellevància artística en col·laborar amb els grans pintors de l'època a partir de l'any 1300.

Acabem 1985 i encara que l'Administració Postal espanyola no es prodiga massa en temes netament catalans, sí, però, hem tingut a l'abast suficient material per a fer les ressenyes en aquest espai de la revista. I la d'avui ens dona peu i motiu, per a desitjar a tots els lectors un bon Nadal, plé de salut,

joia i alegria i que ens segueixi esperant per a la millor expansió del col·leccionisme filatèlic, avui l'únic oci cultural rentable, malgrat tot.

fd **FILATÈLIA DOMFIL**
SEGELLS I
MONEDES PER A
COL·LECCIONS

Sant Antoni, 3
 Tels. 725 87 79 - 725 29 18